

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 99347. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Olavshymnen fra 1100. — Dominus vobiscum. — Tyve år. — Mgr. Wenceslaus Möllenbeck. — Streiflys over det 19. årh.s katolske litteratur i Norge. — Domen i Nidaros. — Herhjemme.

Olavshymne fra år 1100

Heilage Olav din mann vil eg vera.
du som Jacobs-stigen hev reist
fyrst her i Norigs land.

og sjølv den fyrste paa stigen gjekk
alt til du av draumen vart vekt.

Stigen millom himmel og jord,
den er det me munkar vil klive,
um de'r aldri saa bratt ei bru.
som heilt upp til dyreringen naar,
der englane stig baade upp og ned.
Aa finst det i fjellet et spor etter deg
saa lat meg det sjaa.

Foten min vil eg der setja
um skoen blir full av blo.

Og den beiske drykjen vil eg drikke,

lat staupet skjenkast i.
Augo mine vender eg mot deg,
viljug eg Guds regjer gjeng
der du var fyremann for oss.

Til himlane du lengta fram
som fuglen du mot høgdi svam.
Dit so munde hugen traas.
Dagen fyre du skuld' lide
og den tunga ota stride,
guddomstroisti stod ved sida
i det draumesyn du saag.

Det du elska, hugen gaadde.
Det du gaadde, meir du traadde,
Heilagt mysterium du vann.

Olavshymnen som munkene sang ved fester til St. Olavs minne er antagelig diktet av den bekjente Abbed Runolv, som år 1146 stiftet Cistercienser-klosteret utenfor Lyse i Bergen. Runolv er fra Rauland i Telemarken og ble oppfostret i klosteret på Selja. Han var en stor skald med underlige, framsynte evner. Samtiden æret og elsket ham, og

munkene i Lyse-klosteret forkynte: «Det er tre store menn som har bygd opp den religiøse kultur i Norge, nemlig: Olav Geirstadr-Alv (eldre halv-bror av Halvdan Svarte og konge i Vestfold), Hellig Olav og Abbed Aasteson.» (Aastavson = den av Gud elskede.)

Dominus vobiscum.

Av sokneprest F. J. FISCHEDICK

Man sier: Den hellige messe er den Hellige Ånds verk. Og man sier det med rette. Det er den Hellige Ånd som lever og virker i Kirken og har skapt det herlige kunstverk som messens liturgi no er. Det er Han som på prestens ord bevirker forvandlingen av brød og vin til Jesu legeme og blod. Han fullbyrder på en hemmelighetsfull måte «troens mysterium». Han er også det usynlige bånd mellom presten og menigheten som møtes i et hellig fellesskap i det hellige offer. Dette siste har fått sitt synlige uttrykk i den gjensidige hilsen «Dominus vobiscum» — Herren være med dere og «Et cum spiritu tuo» — Og med din ånd.

Dominus vobiscum — Et cum spiritu tuo er en hilsen i og en bønn om den Hellige Ånd. En hilsen som den gang i Nasaret: Dominus tecum — Herren er med deg. Denne hilsen brakte Maria nåde, brakte Maria Kristus ved den Hellige Ånd. Det var det glade budskap for Maria. Dominus vobiscum under den Hellige messe er det glade budskap for oss. Det skal bringe oss nåde, Kristus skal komme og bo i oss, leve i oss. Men det er også en bønn, at Herren no i denne hellige offertime må sende oss fra Faderen den Hellige Ånd. På prestens hilsen svarer alle: Et cum spiritu tuo. Med dette hilser de troende den forrettende prest. Han har jo fått den Hellige Ånd på en særskilt måte i den hl. prestevigsel som gjør Ham skikket til å frambære det hellige messeoffer. Derfor er det et privilegium for presten å si Dominus vobiscum som folk kan svare på med Et cum spiritu tuo. Legfolk har ikke lov å si det, for man kan og tør ikke svare på det.

Det er syv høgtidelige Dominus vobiscum under den hl. messe. Det er de som blir sunget under høgmissen. Sant nok at det enno er to til. Det ene ved trinbønnen, det andre ved det siste evangelium. Men begge blir bedt. Og det har sin gode grunn. Trinbønnen er en forberedelsesbønn som presten opprinnelig bad sammen med assistansen i sakristiet eller på veggen til alteret. Det siste evangelium former seg som en bønn presten ber over menigheten, som en slags eksorsismus som skal bevare de troende for alt ondt i verden. I katolske land er det enno skikk og bruk å lese dette evangelium ved uvær. I gamle tider leste presten dette evangelium på veggen fra alteret.

Hver gang et av de syv høgtidelige Dominus vobiscum blir sunget, blir vi minnet om at det kommer et viktig punkt i messen. Da no Dominus vobiscum og Et cum spiritu tuo er en hilsen og en bønn om den Hellige Ånd, kan vi her passende be om den Hellige Ånds syv nådegaver.

Det 1. Dominus vobiscum — før kirkebønnen.

Her ber vi kort og stilt om fromhetens gave, så vår bønn må bli en bønn om nåde og ikke en tankeløs ramsing. Men den liturgiske bønn, bønnen med Kirken ved Kristus i den Hellige Ånd har stor kraft. Derfor ber vi: «Kom, Hellige Ånd, gi oss fromhetens gave. Herre lær oss å be.»

Det 2. Dominus vobiscum — før evangeliet.

I vårt åndelige liv kommer det så meget an på, hvordan vi tar imot og forstår Guds ord, at vi virkelig forstår og erkjenner Kristi lære som det glade budskap, som livets og nådens ord. Trenger vi ikke dertil den Hellige Ånd? Han skal jo lære oss all sannhet. Han skal lære oss at Kristi evangelium er sant. Derfor ber vi: «Kom, Hellige Ånd, gi oss forstandens gave, så vi alltid må forstå Guds ord og motta det med et troende sinn.»

Det 3. Dominus vobiscum — før offergavene blir frambåret. Offeret forberedes. Presten bereder brød og vin til offeret. Men de troende skal også bringe et offer, et personlig offer. For bare derved blir vi delaktige i messeofferets frukt. Et godt forsett er snart og lett fattet. Men til et forsett som koster noe, trenger vi den Hellige Ånds kraft. Og derfor ber vi her hvor offeret blir forberedt: «Kom, Hellige Ånd, gi oss styrkens gave, så vi med glede og mot bringer våre ofre.»

Det 4. Dominus vobiscum — før prefasjonen.

Messens høgdepunkt nærmer seg. Brød og vin skal bli forvandlet til Jesu høghellige legeme og blod. Her trenger vi kunnskap. For forvandlingen er «troens mysterium — mysterium fidei». Hvem kan fatte det? Den Hellige Ånd må hjelpe oss. «Kom, Hellige Ånd, gi oss kunnskapens gave, at vi må forstå messeofferets storhet og hellighet og alltid feire det i samling og ærefrykt.»

Det 5. Dominus vobiscum — før offermåltidet.

Kristus er midt iblant oss. Med Ham tør vi tre hen til Faderen og be vår eukaristiske borbønn: «Fader vår —» Men bare dem som er i fred med Gud får lov å tre fram. Derfor ønsker presten menigheten fred: «Pax Domini sit semper vobiscum — Herrens fred være alltid med dere.» Eier vi denne fred, da vil Herren komme og holde måltidet med oss. For en nåde. Men Han krever at vi skatter denne store gave og verdsetter den. Og for at vi kan det, ber vi: «Kom, Hellige Ånd, gi oss visdommens gave, så vi skatter denne store gave som vi no skal motta.»

Det 6. Dominus vobiscum — etter offermåltidet.

Kristus lever i oss. Den hellige Paulus' ord er blitt sannhet: «Dere er Guds tempel og den Hellige Ånd bor i dere.» Det guddommelige liv i oss har fått ny næring. Vår forening med Kristi vintre

er blitt fastere, sterkere. Intet kan bryte den, unntagen synden. Derfor har vi en berettiget frykt for Herren, frykt for å fornærme Gud ved en synd. Denne frykt må vi alltid ha og derfor ber vi: «Kom, Hellige Ånd, gi oss gudsfryktens gave, så vi kjenner Guds storhet og heller vil dø enn å fornærme Ham ved en synd.»

Det 7. Dominus vobiscum — før utsendingen.

Messeofferet er fullbrakt. Herren sender oss ut som Han sendte ut apostlene: Gå ut i verden. Ite, missa est — Gå, det er deres utsending. Gå og forkynn evangeliet, forkynn det glade budskap, i hverdagslivet, ved ditt arbeid, ved ditt offer, ved ditt eksempel. Gå og forkynn at Kristus lever i deg. Men det er farer som truer. Djevelen vil ta ordet bort fra våre hjerter. Verden lokker med rikdom og ære. Onde begjæringer vil dra oss bort fra Kristus. Da er vi ofte i villrede, vet ikke hva vi skal gjøre. Derfor ber vi den Hellige Ånd, no da vi blir sendt ut i verden: «Kom, Hellige Ånd, gi oss rådets gave, for at vi i livets vanskeligheter alltid velger det rette og en gang når til det evige liv.»

Prestens hilsen Dominus vobiscum kommer fra hjerte og den er alltid full av glede. Derfor skal også folkets svar alltid være det samme. Og som prestens hilsen gjelder alle, ikke bare sangkoret, så skal også alle svare på den. Kirken ønsker at alle skal aktivt ta del i messeofferet, men etter de gitte forskrifter. At hele menigheten svarer Et cum spiritu tuo, er en av dem.

Mgr. Wenceslaus Möllenbeck.

Fra Vrasselt bei Emmerick kommer det sorgens budskap at mgr. Möllenbeck d. 18. juli er avgått ved døden. Han ble syk 12. juli og det gikk fort nedover med kreftene, til han etter mottagelsen av Kirkens siste hellige støtte hensov blidt og rolig.

Tross de mange år som er gått siden han forlot sitt virke her i Norge er hans minne dog fremdeles bevart i kjærlig erindring der han arbeidet så nidkjært og trofast i Herrens vingård. Han ble født 28. april 1865 i Haldern bei Münster og mottok prestevigslen 29. juni 1894 i Rom. Allerede året etter kom han til Norge, først som hjelpeprest ved St. Olavskirken i Oslo, dernest til Hammerfest fra 1896—1901, St. Halvard 1901—12, Drammen 1912—22 og endelig til Fredrikstad 1923—30, da helbredshensyn tvang ham til å søke avskjed og ta opphold på det rekreasjonshjem hvor han no har lukket sine øyne.

I 1933 var mgr. Möllenbeck på besøk heroppe for å hilse på gamle venner og fikk da utallige beviser på den hengivenhet hvormed han var omfattet i de menigheter han hadde vidd sine krefter. Det gledet ham meget. Må denne hengivenhet no atter glede hans sjel gjennom de bønner som vil stige opp for hans evige hvile!

R. I. P.

Tyve år.

«— Så er det skjedd at nåden vant
og for min sjel Ditt gry opprant.»

To ti-år er vel ingenting målt med evighetens tidsmåler, men av et menneskelivs sedvanlige varighet, er det nok en så stor del at hva innholdet av såpass mange år angår, er de betydningsfulle både for tiden og i evigheten.

Det er godt å stanse opp av og til og se tilbake og erkjenne hva du har gått glipp av og hva du har mottatt og kunnet bevare.

På festen for Peter og Paul for tyve år siden hadde jeg den lykke å bli mottatt i kirken og fikk avlegge den trosbekjennelse som jeg siden har hatt den glede, daglig og med stadig fastere overbevisning å kunne gjenta og stadfeste.

Jeg føler derfor i den anledning trang til på dette vis å bekjenne min tro påny for alle og enhver. Hva hjertet er fullt av, det være glede eller bedrøvelse, gjør det godt å få meddele. Begge dele har vært meg tilmålt i denne tid. Men mest tør jeg si, har det vært glede.

For Gud er god, selv når han renser og prøver oss. Det er bare vi mennesker som med vår innskrenkede forstand mener at Gud er streng og krever mer enn vi synes å kunne bære.

Har du et åpent hjerte, et motagelig sinn og legger du vekt på å underordne deg Guds planer, så vil du finne at «Alt hva Herren gjør er godt».

«Herren gav, Herren tok, Herrens navn være lovet!»

Hva gav han? Fred, gav han, — ikke den fred som vi alltid tenker mest på — men den fred som overgår all forstand, freden inne i oss, den som gjør det umulig for verden å uroe oss.

Lykke gav han, lykke i familien, i det daglige brød, gode barn og kjærlig hustru.

Gav han mer? Å ja, meget mer. Han gav en sønn, en Herrens prest. Noe stort som ikke var fortjent, det heller.

Gav han enda mer? Jo, han gav nåden ved kirken i sakramentene. Den daglige velsignelse, alt dette gav han. Kan vi fatte det, at Gud er så god?

Men hva tok han så? Å jo, han tok vekk alle vennene, de som gikk forbi på vegen, han tok vekk litt legemlig velvære. Han tok også av og til bort hjertefreden for en stund, for jeg kunde jo ikke alltid følge Hans tanke og mening.

Mer, tok han mer? Å ja, han tok en av mitt eget kjøtt og blod, brått og uventet. En har han holdt for seg selv, gjemt ham for oss og bruker ham selv. En har han også lagt sin hånd på nylig, hva Gud vil med ham vet jeg ikke idag.

Men alt hva Herren gjør er godt. Han har gjenom alle disse år lært meg å kunne takke for det alt.

Jeg vil fortsette således i alle mine dager: «Jeg vil tre hen til Guds alter, til Gud, min glede fra min ungdom av.»

Oscar J. Hanssen.

Domen i Nidaros.

Eit olsok-kvæde.

Under stjernane som blakrar
frostklårt medan verbrag flakrar
stend Sankt Olavs dom.

Inn frá hav langs golde strender,
gjennom skog og grisne grender,
yver gråe fjell
styrde læk og lærd sin kos
nord eingong til Nidaros.

Bonden kveikte olsokkvelden
brising høgt i haug og heidar,
og i øydemorki song dei
salmar etter alle leider
der dei drog mot Nidaros

Pilegrimane tek leidi
der dei forne kongar fór,
yver Dovres vide viddur
fram mot kaupangen der nord.

Ifrá by og ifrá bygder,
mange og frá framand land
kom dei upp igjennom dalen
berrføtt og med stav i hand.

Sjuka, særde, syndefulle
gjeng dei vegen fot fyr fot
tyngde under lidingskrossen,
men ved von om sálebot.

Yver berg og djupe dalar
— frametter med dag og nott.
Målet leikar deim i hugen
— domen — lik eit himilslott.

«Feginsbrekko» — lange rekkjar
trehus-byen, låg og grå,
og dei slitne armar strekkjer
seg mot målet dei skal nå.

Nordens fagraste og største
kyrkja med Sankt Olavs skrin
lyfter der frá elvemelen
tårn og spir mot deira syn.

Glederop og bøner høyrast.
Flokken kastar seg á kne.
Mange græt, med sjuke leidast
fram so dei fær sjá, dei med.

Gøymd og gløymd er verk og ve.

Trondheimsfjordens blanke bylgjur
skvalar fram or skoddi. Inn
imot byen ber dei bátar
i ein doggsval morgonvind.

Det er sol i fjell og ásar,
sumar yver Trøndelag.
Olavsvoko er no komen,
Nóregs store høgtidsdag.

Fram i strætet stemner lyden
etter domens klokkeklang.
Kyrkjo tek dei, ung og gamal,
rik og fattig i sitt fang.

Ljoset frá dei kvite kjertur
glim imot eit mannahav,
der dei andaktsfyllte hjarto
bivrar framfyr kongens grav.

Erkebispén sjølv les messa
med dei sterke bønord,
knelar nedan tabernaklet
der i Eystein bisp sin kor.

Kryplingar og blinde leidast
nær til martyrkongens skrin,
bed um helsebot, um frelsa:
«Makten, store Gud, er din!»

«Lux illuxit lætabunda!»
myrkret kvarv, og dagen rann.
Folk og kyrkja prisar kjempo
som i dauden siger vann.

«Sæle stridsmann, krossmann, kristmann,
drottne vår til ævleg tid,
verg di kyrkja, verg ditt rike.
Ver vår sendemann hjå Gud!

«Geisli» — stråle frá det høge,
kveik i oss din reine eld.
Leid oss gjenom livsens dökke
dalar til Guds himilfjell.»

Under stjernune som blakrar
frostklårt medan verbrag flakrar
skodar me domen.

Ingen syndar kyssar muren
no og løyser sine skor.
Ingi messa vert her lese
ved det tome altarbord.

Kvar er altrane, dei mange,
deira prydnad, deira kar?
Kvar Sankt Olavs skrin? Vårt merke
og vår heilagdom det var.

Kyrkjo ligg der arm og aude.
Alt vart stole, stort og smått.
Dei som vakta ho er daude,
deira minne dimt og grått.

Det vart vetter. Det vart not.

Upattbygd stend Olavskyrkjo
snart med tårn og høge spir.
Kann dá folket fylla ho med
audmjuk bøn or heilag gir?

Orgo skal ho eingong klinga
at til sterke messeord?
Domens klokkur, skal dei ringja
Nóregs folk til Herrens bord?

Folket, vil det eingong knæla
her fyr Gud i bøn, i bot,
dette folk, som han, den sæle
gram hev lagt fyr Jesu fot?

Han, som fria dette landet
ut or framand vald og makt,
løyste hug og hátt til stordåd,
stend med det i ævleg pakt.

Han gav Nóreg kristentruí,
skir slik ho gjekk ut frá Rom.
Peikande mot himilbrui
stend hans underfulle dom.

Olavs skrin vart flutt frá landet,
men hans grav er her med Nid,
og han sjølv i Herrens himil
drottne vår til ævleg tid.

«Heilag Olav, syn oss vegen,
den du gjekk — frá fyrst til sist
gjenom strid og daude — livsens
«Via Crucis» heim til Krist.»

Thoralf Hals Andersen.

Streiflys over det 19. århundres katolske litteratur i Norge.

(Forts. fra forr. nr.)

Av dr. JOHAN J. DUIN

Tredje periode 1889-1900.

En helt ny og vidt forskjellig periode begynner med mgr. Fallizes komme til Norge. Utnevnt i 1887 til apostolisk prefekt for Norge, etter mgr. Bernard som p. g. a. alder og sviktende helbred trakk seg tilbake, kom i mgr. Fallize en mann til Norge, som i det luksemburgiske heimland allerede i fjorten år hadde virket som katolsk journalist og redaktør. At en slik personlighet, med slike interesser og en så rik erfaring, snart kom med planer hvis virkeliggjørelse skulde bety en helt ny og uforliknelig rikere periode i den katolske litteratur i Norge, er vel neppe noen som vil undres over. —

Mgr. Fallize gjør seg bekjent med sitt nye, vidt-strakte arbeidsfelt og ser hva som mangler; så oppstår planene i hans viljesterke sinn, og to år etter, i 1889, blir de satt ut i livet: «St. Olavs Trykkeri», det norske apostoliske prefekturs trykkeri grunnlegges, og den 6. april s. å. utkommer der det første numret av ukebladet «St. Olaf, Katholsk Tidende». Inntil da hadde «Nordisk Ugeblad», utgitt i København, stått som eneste katolske representant på pressens valplass i Norden, men fra no av har Norge sitt eget ukeblad til å fremme og forsvare Kirkens hellige interesser. Løftet var tungt, og i det første løftet ble naturligvis på ingen måte alt det arbeidet båret som hvert eneste nummer i mer enn 55 år har kostet, men ære være den som våget å starte slikt et foretagende, under forhold som likevel enno var vidt forskjellige fra våre. Bladets første redaktør var den danske prest, pastor Ortved, men da denne i 1893 ble kalt tilbake til Danmark, var det den norske prest, pastor Eric Wang som redigerte bladet inntil de første år av dette århundre.

Foruten bladet «St. Olaf» var det enda noe annet som også regelmessig gikk ut av St. Olavs Trykkeri, helt fra året 1899, nemlig de «Kristelige smaaskrifter». Mgr. Fallize selv og tidens redaktør for St. Olaf, først pastor Ortved og seinere pastor Wang, opptrer flere ganger som forfatter; pave Leo XIII's rundskrivelser kommer også ut i denne serien. Innen århundrets utgang, altså i 11 år utkom tyve numre av denne serien, som seinere helt kom opp til 34. Emnene er ikke ensartede, men direkte polemikk finner man ikke der, selv om noen

av dem uten tvil er, og er ment som kontroversskrifter; mange er derimot også direkte belærende, ikke bare for protestanter, men også for katolikker. — Hvor stort det alminnelige opplaget var, har vi dessverre ikke kjennskap til, men i 1895 er i hvert fall nr. 1, 4 og 6 allerede utsolgt, så de enten kommer i annet opplag eller også blir skiftet ut med nye skrifter under det gamle numret.

Lærebøker og kontroversskrifter.

I noen av de første numre av Smaaskriftene finnes på innsiden av omslaget en fortegnelse over katolsk litteratur, delt i fire forskjellige grupper: 1. Bønne- og andagtsbøker, 2. Skolebøker, 3. Lærebøker og kontroversskrifter og 4. Underholdningsbøker. Gjør vi denne inndeling et øyeblikk til vår egen, så ser vi foruten Smaaskriftene i den 3. gruppe: Lærebøker og kontroversskrifter kun få nye bøker oppført ved siden av de kjente navn: Hagemann, Stub, Lichtlé, Holfeldt-Houen. Det første av de nye navn er konvertitten Waldemar Dons, som til å begynne med var tenkt som St. Olavs første redaktør. Av hans hånd har vi de to første oversettelser: oversettelser som den tredje periode er usedvanlig rik på. De utkom i St. Olavs Trykkeris første år; Dons første oversettelse tar stilling mot det moderne hedenskap: «Sikkerheds-Katekismus, eller Spørgsmaalsbog til Vern mod Det moderne Hedenskabs Vildfarelser»; skriftet på 266 s. tar sikte på «modevantroen og den form hvori det moderne hedenskap har søgt at paatrænge sig ungdommen, menigmand(en) og de halvplystes store masse» (forord); skriftet er avgjort populært, skrevet for den som henter sine meninger og bevisene for dem fra dagspressen og populærforfatterne. Waldemar Dons' andre oversettelse retter seg mer mot lutherdommen, i en kort og lettfattelig form: «Mester Breckmann. Hvorlunde han vendte tilbage til Troen og holdt op at være Socialdemokrat» (125 sider). Mester Breckmanns utviklingshistorie er skrevet i form av en diskusjon hvor en protestants vanlige innvendinger kommer på tale, den ene etter den andre.

Pater Jacquemet's lille skrift «Den apostoliske lære utdragen af bibelen» som — også på lappisk — kom ut i 1890, kalles i *Norvegia Catholica* (s. 347) en av «perlene i vår eldre apologetiske litteratur». — I 1892 og 93 opptrer mgr. Fallize med sine to ypperlige forsvarsskrifter: «Kvinden i skriftestolen» og «Presten i skriftestolen», som utkom utenfor småskriftenes serie, og selv den dag i dag enno blir etterspurt. — Foranlediget ved et annet skrift: «Klosterlasse. Et bidrag til den jesuitiske propagandas historie i Norden» (Kristiania 1895) av A. Brandrud som ikke skjulte at han stod på jesuiterfiendsk standpunkt, kommer året etter en framstilling fra katolsk side: «Jesuiterpateren Laurits Nielssen, saakaldt «Klosterlasse», av August Perger, jesuitt i Danmark. Likeledes

i polemikkens tegn står «Luthers «hellige» liv og død» av pastor Kleis, på den tid kapellan her ved St. Olavs kirke (1895); som all polemikk er disse skrifter naturligvis preget av øyeblikkets krav, men man finner unektelig mange interessante opplysninger samlet der. —

Skolebøker.

Hvis vi no ser på avdelingen: «Skolebøker», er det ved 1900-tallet en ikke liten tilvekst å notere. En kortfattet verdenshistorie, en kirkehistorie, en Norges historie, og en bibelhistorie har fulgt hverandre med få års mellomrom, og til slutt en «Læsebog» i tre deler for folkeskolens forskjellige klasser: alt dette er konvertitten Werner Werenskjolds arbeid; han var kongelig fullmektig i Innenriksdepartementet, forfatter til flere videnskapelige bøker og artikler, men prøvde på den beskjedne måten, på sine gamle dager, å gjøre sitt i Kirkens innsats. — Religionsundervisning både på skolen og for konvertitter, blir naturnødvendig meget vanskelig hvis ikke en brukbar katekismus eller kanskje i det hele tatt ingen katekismus foreligger. Allerede to ganger hørte vi presters omsorg i denne henseende: pastor Montz helt i begynnelsen og mgr. Djunkowski i Nordpolmisjonen; seinere, i 1876, hadde pater Stub besørget den første men meget kortfattede norske oversettelse av Deharskjentes kjente katekismus. Som sagt var den meget liten, og det ser ut til at under mgr. Fallize til å begynne med den større danske oversettelse (1889) var i bruk heroppe, men i 1897 kom en norsk og enno mer omfangsrik oversettelse fra pastor Wangs hånd, en oversettelse som «vår» store, gamle katekismus kun er den andre, uforandrede utgave av (1922). —

Bønne- og andaktsbøker.

Avdelingen som står øverst på den omtalte fortegnelse over katolsk litteratur, ble heller ikke glemt under mgr. Fallize. For grunner som vi ikke har kunnet bli klar over, ble pastor Hagemanns ypperlige «Veiledning til andægtig Deltagelse i Søn- og Helligdags-Gudstjeneste», øyensynlig lite brukt her i det sørlige Norge. Ved siden av den fantes da bare pastor Lichtlés «Den bedende Christen», men man vilde gjerne få en norsk bearbeidelse av den danske «Fuldstendig(e) bønnebog for katholske kristne». St. Olafs første redaktør, pastor Ortved, påtok seg arbeidet, og i 1892 utkom den norske bearbeidelse: den av de eldre godt kjente og gjerne brukte «store» bønnebogen: «Katholsk bønnebog», som ikke inneholder noen salmer og likevel er på 653 sider. Den «Katholske salmebog»en, en fornskriving av den tilsvarende danske, forelå et år seinere av samme bearbeider. — Pastor Holfeldt-Houens omtalte «Goffinés Huspostille» kom også ut i disse 90-årene.

Av andaktsbøker, om enn ikke direkte bønnebøker, brakte 90-årene noen meget verdifulle oversettelser. Den allerede omtalte «Goffinés Huspostille» som lå ferdig ved pastor Holfeldt-Houens død, kom

ut på den tid. To verdensberømte andaktsbøker som allerede i århundrer hadde vært til «aandelig næring, belæring, oppbyggelse og trøst» ble no gjort tilgjengelig for den norske katolikk: i 1892 «Philothea eller veiledning til et gudfryktigt liv» av Frans av Sales, biskop av Genf på slutten av det 16. århundre, og i 1899 augustinermunken Thomas a Kempis' «Kristi efterfølgelse». Av denne siste boken hadde allerede på den tid flere skandinaviske oversettelser sett lyset, takket være ikke-katolikkers arbeid, men disse oversettelser, skriver mgr. Fallize i forordet, er dessverre «upaalidelige, og flere av dem er ... heller forvanskninger enn oversettelse av den oprindelige tekst. Man har endog povet at sloife hele kapitler 'af kirkelige hensyn', fordi man ikke vilde lade læseren erfare den fulde katolske sandhed ...». Både Philothea og Kristi efterfølgelse er dessverre allerede for lenge siden utsolgt. En annen oversettelse i denne samme gruppe holdt seg til den aller nyeste tid; på slutten av 80-årene var pater Agostino da Montefeltro, en navngjeten predikant i Rom og snart verden over, for hans prekener ble på få år oversatt i flere språk. Fasten 1889 holdt han en rekke prekener i kirken i St. Carlo i Rom, og året etter kom disse fengslende og dype «Prædikener» ut i norsk oversettelse ved skolebestyrer Sørensens arbeid. Det var ikke fasteprekener slik som vi her som oftest oppfatter det, men en serie på 14 prekener om de store sannheter som ligger til grunn for kristendommen: Guds tilværelse, menneskesjelen, livets mål, religionens nødvendighet i den enkeltens liv og i samfunnet, for til slutt i de siste 3 prekener å konsentrere seg om Jesus Kristus, kristendommens grunnlegger. Disse prekener er med årene ikke blitt gammeldagse, og vi vet at de, et sted i menigheten, med stor gagn og interesse ble lest så seint som i fastetiden i år. —

Underholdningsbøker.

Den fjerde og siste avdelingen er en hel ny gruppe, en genre man i de to tidligere perioder ikke kjente til, og som er helt egen for det 19. årh. siste desennium, med sin fortsettelse i vårt århundre, for da igjen helt å forsvinne. Disse underholdningsbøker er som oftest oversettelser, enten av den gang kjente forfattere som den flamske forfatter Henrik Conscience med «Flanderens Love», «Rekruten», «Den fattige adelsmand», og von Bolandens historiske roman: «Wambold»; disse pleide først å komme i bladet St. Olaf som fortsettelsesfortelling; — eller også var emnene mer religiøse, så de skulde sette en i stand til å stifte bekjentskap både med historiske miljøer hvor katolisismen ble levet og over alt anerkjent, og med fremragende helgenskikkelser som man hittil kanskje bare kjente navnet til. En slik underholdningslitteratur kan naturlig aldri erstatte alt annet, men med den erfaring at nettopp de bøker meget oftere og av mange flere blir lest enn de andre, skal

⁹ *Norvegia Catholica*, Oslo 1942, s. 345.

¹⁰ *l. c.* s. 344.

innflytelsen av denne riktig valgte underholdningslitteraturen sikkert ikke undervurderes. Et par små teaterstykker, om den hl. Aloysius og den hl. Elisabeth, resorterer også under denne gruppe: de er kanskje meget enkle, men til gjengjeld husket man kanskje mer av det enn av en hel bok. —

*

Ser vi tilbake på de fire grupper av bøker i det siste tidsrommet, fra 1887 da mgr. Fallize kom, til århundreskiftet, så må en bekjenne at prefektens og seinere biskopens personlige innsats og arbeidsvilje var i stand til også å vinne andre for det samme arbeid, og opprettelsen av det egne St. Olavs Trykkeri har i ikke ubetydelig grad lettet utgivelsen når engang manuskriptene lå ferdige. Han som var den bærende ånd i dette arbeid, som planla og gjennomførte, skylder vi som lever 50 år seinere, fremdeles vår takk og beundring. — Men også i mellomperioden ble det arbeidet; det var ikke sjelden verdifulle og innholdsrike bøker som disse prester besørget i en tid da de katolsk kirkelige forhold enno ikke kunde sammenliknes med våre, i hvert fall her i Oslo. Fra Nordpolmisjonens tid og fra den første periode har vi også møtt representantene: representanter og produkter vi hittil ikke kjente til og som derfor ikke bestod for vår takknemlighet heller.

Å ha åpnet litt av den ukjente verden,

å ha tatt noe av deres arbeid ned fra støvete bibliotekhyller og ha vist det for den nuværende slekt, å ha dradd noen av disse arbeidere for Kirkens sak i Norge fram fra historiens skygge, inn i dagens lys, og derved

å ha påpekt den takknemlighetsgjeld vi står i overfor dem som etter sin innsats gikk over i historie og forglemmelse,

det er det vi håper å ha oppnådd i kveld, selv om det dessverre ble langtrukket og ensformig.

No vi feirer hundreårsminnet for den Kirkes tilbakevenden til Norge også de arbeidet for, skal disse utrettelige og for det meste glemte arbeidere av den første tiden ha takk for sitt arbeid og sin innsats.

Hechjemme

Stabekk. Det herværende ledd av St. Olavsforbundet feiret Jesu Hjertefest søndag den 4. juli. Etter andakten samledes man i prestegården hvor det var vakkert pyntet med blomster. Formannen, disponent Markussen ønsket alle velkommen. Han minnet oss om Kristi kjærlighet og la oss på sinne å elske hverandre. Ordet ble deretter gitt til pater Rommelse som talte om hvordan andakten til Jesu hjerte var oppstått; da Kristus åpenbarte seg for den hellige Margarea Alacoque. Hun døde i 1690 og kastet altså såkornet til den andaktøvelse som har gitt så rik velsignelse til vårt århundre. — Det ble rettet en inntrengende appell til alle om å slutte opp om denne andakt. — Etter matpausen var det opplesning. «Maria i Betania» ble vakkert framført av frk. Sigrid Try. Deretter leste frk. Berg opp et par humoristiske fortellinger av Sfinx. Trekloveret fra Dikemark beriket oss med noen småsanger sunget flerstemmig med musikkledsagelse av pater Rommelse. Så fikk vi høre flere stykker av Grieg for piano, bl. a. Solveigs sang, Bryllupet på Trollhaugen, mesterlig og stemningsfullt utført av organist Olafsen. Festen ble avsluttet med selskapsleiker og latteren stod høgt i taket.

Sekr.

Arendal. Iggen har vi feiret en av vår hl. Kirkes store festdager, Kristi Legemsfest. Her i vår menighet ble den feiret så vakkert og høgtidelig som aldri før. Vår lille kirke var pyntet med et veld av sommerens enkle, men vakre markblomster. Det var som en særlig hilsen til gjesten i tabernaklet for skog og mark. Det var en del av de unge i menigheten som hadde sørget for dette. Det var gledelig å se så mange ved kommuniionsbenken. En del kom i ottemessen, men de fleste mottok den hellige kommunion en stund før høgmessen, som jo alle gjerne vilde bivåne. Men vår kirke er så altfor liten. Det ser man ved en slik festdag. Mange fikk ikke plass. — Etter høgmessen fant den høgtidelige sakramentsprosjesjon sted. Arendals Ungdomsmusikk-korps deltok i prosjesjonen. De spilte våre vakre sakramentshymner mens søstrene og menigheten sang. Vakkert var det — de hvitklede småpiker som strødde sine mangefargete små blomster foran det hellige sakrament, ministrantene med korset, med brennende lys, menighetens unge menn, som med alvor bar den vakre baldakin, under hvilken presten gikk, bærende det hellige sakrament i den vakre, gygne ministrans. Veggen fra kirken ned til søstrenes hage var pyntet med løv og blomster og små hvit-gule flagg. Hist og her et lite helgen-alter med blomster og lys. Nede i hagen var et alter reist, rikt pyntet med blomster og lys. — Betagende klang her ute i den strålende solskinnsdagen sakramentshymnen *Tantum ergo*. Etter velsignelsen bega prosjesjonen seg i samme orden tilbake til kirken, hvor som avslutning den store takkesalmen «Store Gud vi lover deg» tonet ut gjennom de vidtåpne kirkedører. — Vi skylder vår sokneprest pastor Bergwitz og søstrene stor takk for deres strev og arbeid for at denne festdag kunde bli feiret så vakkert og verdig. Takknemlige må vi alle være for å få lov til å ta del i en offentlig hyldest og takk til vår Frelser for alt han skjenker oss i den hellige eukaristi. — E. K. N.

Trondheim. De kirkelige høgtider pinse, Kristi Legemsfest og Jesu Hjertefest, ble holdt her i Trondheim så godt forholdene tillot det. Både St. Olavskirken og søstrenes kapell var for anledningen vakkert utsmykket. Altrene i St. Olavskirken var i et veld av roser, syrener og mange lys. Koret og skiptet var pyntet med granbar, kranser, sakramentsfaner og vimpler i de pavelige farger. Til Kristi Legemsfest var kommet til høgalteret to femarmede og to trearmede lysestaker, vakkert utskåret i tre, og helt i stil med alteret. Sokneprestens prekener til høgmessen pinsedag og Kristi Legemsfest var viet dagens tekst, Den hl. Ånd pinsedagen og alterets hellige sakrament til Kr. Legemsfest. Til Jesu Hjertefest ble gudstjenesten forrettet av pater Serv. Hunen, som fungerer som sokneprest under pater Deutsch's fravær. Den musikalske del av gudstjenestene ble utført av søstrenes sangkor, og de kom meget bra fra det. Nuttlers festmesse pinsedagen og Nuttlers Jesu Hjertemesse til Jesu Hjertefest klang godt. Pinsedagen feiret vår sokneprest, pater Deutsch sin navnedag. For anledningen arrangerte St. Olavs forbunds herværende lokalledd et festmøte i vårt foreningslokale. Lokalet var pyntet med blomster og grønt. I bakgrunnen var den skjønnne St. Olavs fane plasert som vel er kjent for mange trossfeller fra foregående års pilegrimsferd til Stiklestad. Soknepresten ble overrakt en menighetsgave, der var deklamasjon, sang og annen underholdning, foruten et veldekket bord med både mat og drikke. Den festlige sammenkomst sluttet først ved nattetider. — St. Hansaften ble holdt hagefest i prestegårdshagen. Her hygget man seg ved et kaffebord, inntil tradisjonen tro: Regnet kom. Man fortsatte da i prestegården hvor man tilbrakte tiden med lek, sang o. l. No begynner St. Olavs menighet å ruste seg til årets store fest, Olsok. Vi har et brennende ønske om at også årets Olsokfest vil gå i verdige former for vår nasjonalhelgen. Særdeles ønsker vi at den årlige pilegrimsferd også holdes i år, til tross for meget store vansker. I noe stort format blir ferden nok i alle tilfelle ikke, men med en åndelig deltagelse fra hver eneste norsk katolikk vil nok de åndelige resultater ikke mangle.

Johan Kaplanski.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.